

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.37687/2413-6433.2024-3-4.27>**Пузирна Н. С.,**

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного та приватного права
Національного університету «Чернігівська політехніка»
ORCID: 0000-0002-7297-0829

Падалка В. О.,

здобувач вищої освіти
Національного університету «Чернігівська політехніка»

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

ADMINISTRATIVE LIABILITY FOR CORRUPTION OFFENCES

Стаття присвячена адміністративній відповідальності за корупційні правопорушення. В статті наголошено на важливості подальшого вивчення проблеми адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення, особливо в контексті розвитку правової держави та посилення антикорупційних заходів. Оскільки, проблема адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення є актуальною, і залишається складною навіть на сьогодні, у роботі акцентується увага на важливості як законодавчих, так і інституційних реформ для посилення антикорупційної політики України.

У статті досліджуються законодавчі основи адміністративної відповідальності за корупційні дії в Україні, зокрема проаналізовано положення Кодексу України про адміністративні правопорушення та Закону «Про запобігання корупції». Визначено основні проблеми та перспективи вдосконалення антикорупційної політики, зокрема через розширення повноважень Національного агентства з питань запобігання корупції та цифровізацію процесів.

Проблема адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення в Україні становить серйозний виклик на шляху до євроінтеграції, саме тому держава потребує змін для ефективності боротьби з таким негативним соціальним явищем. У статті наголошується на вдосконаленні законодавчої бази, з використанням новітніх технологічних досягнень для оптимізації процесів управління і посилення нагляду за дотриманням законодавства. Для більш ефективного вирішення проблем адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення пропонується запровадити певні зміни, які сприятимуть покращенню роботи антикорупційної системи та антикорупційної політики в державі.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, корупційні правопорушення, антикорупційне законодавство, Національне агентство з питань запобігання корупції.

This article analyses in depth the concept of administrative liability for corruption offences, emphasising the urgent need for continuous research and improvement in this area. As corruption remains a widespread problem, understanding and improving administrative liability mechanisms is essential for creating a more transparent and effective system of governance. This article examines the legal framework for administrative liability for corruption in Ukraine, with a particular focus on the provisions set out in the Code of Administrative Offences and the Law of Ukraine on Prevention of Corruption. These legal frameworks are analysed to identify their strengths and weaknesses in the fight against corruption.

The study identifies several critical problems in the current anti-corruption system, such as insufficient legal regulation and weak enforcement mechanisms. In particular, the empowerment of the National Agency for the Prevention of Corruption (NAPC) is discussed as a potential strategy to improve law enforcement and compliance. In addition, the integration of digital technologies is seen as a means to increase the transparency and efficiency of administrative processes related to corruption.

The study emphasises the importance of both legislative and institutional reforms to strengthen Ukraine's anti-corruption policy. It advocates for a more robust legal framework that uses technological advances to streamline processes and strengthen oversight. The paper also explores how these improvements can contribute to a more accountable and fair system of governance. By addressing gaps and proposing actionable solutions, the study aims to support the broader goal of achieving higher standards of integrity and accountability in public administration.

Key words: administrative liability, corruption offences, anti-corruption legislation, National Agency for the Prevention of Corruption.

Постановка проблеми. Питання адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення є особливо актуальним в сучасних умовах розвитку правової держави та боротьби з корупцією. Корупція завдає значної шкоди не тільки економіці, але й соціальній сфері, підриває довіру до державних інституцій, створює умови для розвитку організованої злочинності та порушення прав людини. В Україні, де боротьба з корупцією є одним із ключових пріоритетів державної політики, важливе місце займають правові механізми протидії цьому явищу, зокрема адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення.

Адміністративна відповідальність є одним із інструментів, що спрямовані на забезпечення дотримання законодавства та встановлення відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних із корупцією. Вона передбачає застосування покарань до посадових осіб та інших суб'єктів, що порушують антикорупційне законодавство, що сприяє формуванню правової культури та запобіганню корупційним діям.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правові проблеми адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення були складовою частиною наукових доробок багатьох видатних вчених. Так, Дрозд О. Ю. охарактеризував теоретично-правові механізми адміністративної відповідальності як одного з інструментів запобігання і протидії корупції [1, с. 181]. Лозинський Ю. Р. проаналізував поширеність адміністративних правопорушень та необхідність їх ефективного регулювання, щоб запобігти корупційним діям [2, с. 357]. Кузьменко Ю. В. розглянув адміністративну відповідальність як частину механізму боротьби з корупцією, підкреслюючи важливість взаємодії органів влади [3, с. 54]. Пенкова Д. В. і Коропатов О. М. дослідили недоліки в існуючій системі адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення [4, с. 155].

Метою статті є аналіз законодавчих основ адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення, вивчення механізмів їх реалізації, а також визначення проблем і перспектив удосконалення антикорупційної політики в Україні.

Виклад основного матеріалу. Важливим законодавчим актом, який регулює питання адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення в Україні, є Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). У ньому передбачено низку норм, що встановлюють відповідальність за вчинення корупційних діянь, а також правопорушень, пов'язаних з корупцією. Зокрема, основні положення щодо адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення містяться у розділі 13-А КУпАП [5], де зазначені відповідні статті.

Окрім КУпАП, в Україні діє низка інших нормативно-правових актів, спрямованих на

боротьбу з корупцією. Одним із ключових документів є Закон України «Про запобігання корупції», зокрема, стаття 45 визначає обов'язки щодо подання декларацій про майновий стан, а стаття 46 встановлює порядок контролю та перевірки декларацій [6]. Цей закон регламентує правові та організаційні засади запобігання корупційним правопорушенням, обов'язки суб'єктів у сфері боротьби з корупцією, а також встановлює порядок фінансового контролю за доходами та майном посадових осіб.

Також важливу роль відіграє Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України», де в статті 16 визначені повноваження та обов'язки НАБУ щодо розслідування корупційних злочинів та механізми взаємодії з іншими органами влади [7]. Крім того, Закон України «Про державну службу» в п. 5 ч. 2 ст. 19 встановлює, що особа, яка піддавалася адміністративному стягненню за правопорушення, пов'язане з корупцією, – протягом трьох років з дня набрання відповідним рішенням суду законної сили не може вступати на державну службу [8].

На думку Толмачевської Є. С., адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення є видом юридичної відповідальності (поряд із кримінальною, дисциплінарною та цивільно-правовою), яка виражається у застосуванні компетентними органами та посадовими особами адміністративних стягнень до осіб, що вчинили корупційні адміністративні правопорушення [9, с. 273].

Цей вид відповідальності має особливості, оскільки стосується правопорушень, які, хоча й мають менший ступінь суспільної небезпеки порівняно з кримінальними, однак негативно впливають на суспільний лад та державні інституції. Запровадження адміністративних санкцій за такі правопорушення сприяє їх швидшому врегулюванню та ефективному запобіганню корупційним проявам у державній сфері. Це дозволяє забезпечити правопорядок та уникнути тривалих судових процесів, як у випадку з кримінальними справами.

Надзвичайна важливість інституту адміністративної відповідальності обумовлена тим, що проступки є найпоширенішим видом деліктів, а отже становлять комплексне негативне соціальне явище [2, с. 358].

Кузьменко Ю. В. вважає: «щодо складання протоколів із корупційних правопорушень, то право на такі дії мають лише уповноважені посадові особи МВС України, СБУ та прокуратури. Остаточне рішення про притягнення до адміністративної відповідальності ухвалює суд, проте обов'язковою умовою є участь прокурора у судовому процесі, що забезпечує належне дотримання правових процедур» [3, с. 55].

Однак, як зазначає Пенков Д. В. Незважаючи на те, що за останні роки в Україні зроблено чимало в сфері протидії корупції – ці кроки поки

що не призвели до суттєвих позитивних змін у боротьбі з корупцією та її запобіганні [4, с. 157].

Слушною є думка, що якісне запобігання корупції шляхом усунення причин корупції та можливостей (умов) для вчинення корупційних діянь закономірно мінімізує потребу в підвищенні активності компетентних органів у сфері виявлення таких діянь та притягнення винних осіб до відповідальності [10, с. 11].

Для більш ефективного вирішення проблеми адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення на нашу думку слід впровадити кілька ключових механізмів, які сприятимуть покращенню роботи антикорупційної системи:

1) удосконалення законодавчої бази. Важливо продовжувати вдосконалювати нормативно-правові акти, зокрема КУпАП та антикорупційне законодавство, щоб ліквідувати прогалини та суперечності. Необхідно чітко визначити корупційні правопорушення та підстави для притягнення до відповідальності, щоб забезпечити прозорість і передбачуваність правозастосовної практики.

2) розширення повноважень Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК). НАЗК має отримати більше повноважень для проведення ефективних розслідувань корупційних правопорушень, включаючи

збільшення штату співробітників, покращення технічного забезпечення та доступу до інформаційних ресурсів. Це дозволить знизити навантаження на інші правоохоронні органи, такі як МВС чи СБУ.

3) цифровізація процесу складання та розгляду протоколів. Створення єдиної цифрової платформи для фіксації корупційних правопорушень, автоматизація складання та передачі протоколів у суди дозволить прискорити процедуру розгляду справ і підвищити прозорість процесу. Така платформа також забезпечить кращий контроль над дотриманням процесуальних норм та термінів.

Висновки. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення є важливим елементом боротьби з корупцією, оскільки дозволяє швидко і ефективно реагувати на порушення законодавства. Незважаючи на досягнення в цій сфері, результативність заходів все ще залишається недостатньою. Існують певні прогалини в законодавстві та правозастосовній практиці, які потребують вдосконалення. Запропоновані механізми, зокрема удосконалення законодавчої бази, розширення повноважень НАЗК та цифровізація процесів, можуть значно підвищити ефективність адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення та сприяти зміцненню правопорядку в Україні.

Список використаних джерел:

1. Дрозд О. Ю. Теоретико-правова характеристика відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією в Україні. *Київський часопис права*. 2023. № 1. С. 181–186.
2. Лозинський Ю. Р. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 357–359.
3. Кузьменко Ю. В. Адміністративна відповідальність як складник механізму протидії корупції в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 39. С. 54–56. URL: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2019.39.12>.
4. Пенкова Д. В., Коропатов О. М. Деякі питання адміністративної відповідальності за правопорушення пов'язані з корупцією. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 23 жовтня 2019 р.). ОДУВС, 2019. С. 155–157.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-24) : Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073-X : станом на 19 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 20.12.2024).
6. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII : станом на 19 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 20.12.2024).
7. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII : станом на 10 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 20.12.2024).
8. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII : станом на 19 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 20.12.2024).
9. Толмачевська Є. С. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення. Стан та перспективи розвитку адміністративного права України : Матеріали X Міжнар. науково-практ. інтернет конф., 20 жовт. 2023 р. С. 272–274.
10. Пироговська В. О., Предместніков О. Г., Гончарук О. В. Запобігання корупції в органах державної влади України: роль адміністративного права. *Академічні візії*. 2024. № 27. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10468733> (дата звернення: 20.12.2024).